

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

МИТЕВА СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 60805/00 г.)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

12 февруари 2009 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

12/05/2009 г.

Това решение може да претърпи редакционни промени.

По делото на Митева срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като Отделение в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *Председател*,
Райт Марусте (Rait Maruste),
Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),
Ренате Йегер (Renate Jaeger),
Марк Вилигер (Mark Villiger),
Изабел Бери-Льофевр (Isabelle Berro-Lefèvre),
Миряна Лазарова Трайковска (Mirjana Lazarova Trajkovska),

съдии,

и Клаудия Вестердик (Claudia Westerdiek), *секретар на Отделението*,
след проведено закрито заседание на 20 януари 2009 г.,
се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 60805/00 г.) срещу Република България, подадена на 4 февруари 2000 г. пред Съда на основание на чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от българската гражданка г-жа Елена Тодорова Митева („жалбоподателката“).

2. Жалбоподателката е представлявана от г-н Д. Петров – адвокат, практикуващ в град Варна. Българското правителство („правителството“) е представлявано от своя агент – г-жа М. Димова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателката твърди по-специално, че е лишена от своята собственост в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

4. На 9 октомври 2007 г. Съдът обявява жалбата за частично недопустима и решава да изпрати уведомление до правителството относно оплакването за твърдяното лишаване от собственост. Съдът решава също да разгледа едновременно допустимостта и съществуването на жалбата (чл. 29, ал. 3 от Конвенцията).

5. Съдия Калайджиева, избрана по отношение на България, се оттегля от заседанието по делото (чл. 28 от Правилника на Съда). На 1 октомври 2008 г. правителството информира Съда, че в съответствие с чл. 29, ал. 1, б. „а“ от Правилника на Съда на нейно място ще заседава друг избран съдия, а именно г-жа Лазарова Трайковска.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

6. Жалбоподателката е родена през 1925 г. и живее в град Варна.

7. През 1968 г. жалбоподателката и нейният съпруг закупуват от държавата тристаен апартамент от около 76 квадратни метра в град Варна. Жилището е станало държавна собственост по силата на национализацията, извършени от комунистическия режим в България през 1947 и следващите няколко години.

8. През 1993 г., малко след приемането на Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти (ЗВСОНИ), бившите собственици преди национализацията подават иск по чл. 7 от този закон срещу жалбоподателката и нейния съпруг, търсейки обезсилване на тяхното право на собственост и възстановяване на собствеността си.

9. Съпругът на жалбоподателката почива през юни 1996 г. Тя е негов единствен наследник и производството продължава срещу нея.

10. На 29 юни 1996 г. Варненският районен съд установява, че сделката от 1968 г. е недействителна и уважава иска. След обжалване, на 25 юли 1997 г. Варненският окръжен съд потвърждава решението на първоинстанционния съд. Съдилищата установяват, че договорът от 1968 г. е подписан от заместник-председателя, а не от председателя на изпълнителния комитет на районния народен съвет, и че досието не съдържа необходимото одобрение от министъра на архитектура и градоустройството. Съдилищата също така установяват, че цената на апартамента – 5 352 лева, не е правилно определена от администрацията (според съдебния експерт, назначен от съда в производството от 1996 г., имотът през 1968 г. е струвал 5 725 лева).

11. През 1999 г. жалбоподателката иска възобновяване на производството, като посочва, че не е редовно призована за съдебното заседание на Окръжния съд, проведено на 2 юли 1997 г. С решение от 22 юли 1999 г. Върховният касационен съд отхвърля искането за възобновяване.

12. През 2000 г. за лицата, които са в положението на жалбоподателката, става възможно да получат обезщетение от държавата под формата на компенсаторни записи, които могат да бъдат използвани в приватизационни търгове или да бъдат продадени на брокери. Жалбоподателката не се възползва от тази възможност в рамките на съответния тримесечен срок. Тя подава искане за компенсаторни записи през юни 2007 г., но е информирана с писмо от 5 юли 2007 г. от областния управител на Варна, че няма право на обезщетение под формата на записи.

13. Жалбоподателката не напуска доброволно имота. През 1998 г. възстановените собственици образуват изпълнително производство. Жалбоподателката е съдебно изведена от имота на 16 август 2006 г.

14. На 15 ноември 2006 г. жалбоподателката е настанена под наем в двустайно общинско жилище във Варна.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

15. Приложимите предистория, вътрешно право и практика са обобщени в решението на Съда по делото *Великови и други срещу България*, № 43278/98, № 45437/99, № 48014/99, № 48380/99, № 51362/99, № 53367/99, № 60036/00, № 73465/01 и № 194/02, 15 март 2007 г.

16. След януари 2000 г. чл. 9 от Закона за обезщетяване на собственици на одържавени имоти (ЗОСОИ) гласи, че лицата, чиито жилища са възстановени на бившите собственици по чл. 7 от Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти, както и собствениците преди национализацията, чиито искове по тази разпоредба са отхвърлени след 22 ноември 1998 г., могат да предявят искания за обезщетение с жилищни компенсаторни записи в рамките на три месеца, считано от януари 2000 г., или в рамките на два месеца от окончателното съдебно решение по тяхното дело. През юни 2006 г. изменение на чл. 7, ал. 3 от Закона за възстановяване собствеността върху одържавени недвижими имоти позволява на лицата, които към момента притежават жилищни компенсаторни записи, да получат плащане по номинална стойност от Министерството на финансите. На 8 май 2007 г. правителството публикува Наредба за прилагане на тази разпоредба.

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 1 ОТ ПРОТОКОЛ № 1 КЪМ КОНВЕНЦИЯТА

1. Жалбоподателката твърди, че е лишена от своята собственост в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, който гласи:

„Всяко физическо или юридическо лице има право мирно да се ползва от своите притежания. Никой не може да бъде лишен от своите притежания освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право.

Предходните разпоредби не накарняват по никакъв начин правото на държавите да въвеждат такива закони, каквито сметнат за необходими за осъществяването на контрол върху ползването на притежанията в съответствие

с общия интерес или за осигуряване на плащането на данъци или други постъпления или глоби.”

18. Правителството оспорва този аргумент.

А. Допустимост

19. Съдът отбелязва, че оплакването не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3 от Конвенцията. Освен това, той отбелязва, че то не е недопустимо на други основания. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

Б. По същество

20. Жалбоподателката твърди, че тя и нейният съпруг са закупили апартамента добросъвестно и не са отговорни за административните пропуски, които са довели до анулирането на титула им за собственост. Тя твърди, че на нейно разположение не е налице адекватно обезщетение за лишаването от собствеността ѝ.

2. Правителството заявява, че реституционните закони, приети след падането на комунизма, са насочени към възстановяване на справедливостта. В случая на жалбоподателката съдилищата са приложили съответния закон правилно и са обявили титулът за собственост на жалбоподателката за нищожен поради сериозни нарушения на закона, по-специално поради факта, че цената на апартамента не е правилно определена. Правителството посочва, че жалбоподателката и нейният съпруг по всяка вероятност са били наясно с тези нередности. Изискваният справедлив баланс е спазен, защото жалбоподателката има право на обезщетение с компенсаторни записи, но е пропуснала своевременно да подаде искане за това. Нещо повече, след като е съдебно отстранена от апартамента, тя е настанена в общинско жилище.

3. Съдът отбелязва, че настоящото дело се отнася до едно и също законодателство и въпроси, както делото *Великови и други*, цитирано по-горе.

4. Фактите, от които е налице оплакване, несъмнено представляват намеса в правото на собственост на жалбоподателката и следва да бъдат разгледани в рамките на второто изречение от първата алинея на чл. 1 от Протокол № 1 като лишаване от собственост.

5. Затова Съдът трябва да прецени дали въпросното лишаване от собственост е законосъобразно, в интерес ли е на обществото и постигнат ли е справедлив баланс между интереса на общността и изискването за защита на основните права на индивида.

6. Съдът отбелязва, че намесата се основава на приложимото законодателство и преследва важна цел в обществен интерес: да се

възстанови справедливостта и зачитането на върховенството на закона. Както и по делото *Великови и други* (цитирано по-горе, §§ 162 – 176), Съдът счита, че при конкретните обстоятелства въпросът, дали приложимото законодателство е достатъчно ясно и предвидимо, не може да се отдели от въпроса за пропорционалността.

7. Прилагайки критериите, посочени по делото *Великови и други* (цитирано по-горе, §§ 183 – 192), Съдът отбелязва, че договорът на жалбоподателката е обявен за недействителен и тя е лишена от собствеността си поради това, че през 1968 г. съответният документ е подписан от заместника на длъжностното лице, на което е поверено съответното правомощие, необходимото административно одобрение не е намерено в досието и администрацията неправилно е определила цената на апартамента. Нередностите очевидно са по вина на държавната администрация; освен това не изглежда жалбоподателката и нейният съпруг да са имали никаква възможност за намеса в административните формалности. Що се отнася до цената на апартамента, Съдът не счита, че малката разлика между оценките, направени през 1968 г. и през 1996 г. (вж. параграф 10 по-горе), може да се разглежда като съществена незаконосъобразност (вж. обратното по случая *Вулге* в съдебното решение по делото *Великови и други*, цитирано по-горе, § 204). Освен това Съдът не намира индикации, че апартаментът е получен чрез злоупотреба или че цената му е определена по същия начин.

8. Предвид естеството на нередностите, довели до обезсилване на правото на собственост на жалбоподателката, настоящото дело е подобно на тези на *Богданови и Цилеви*, разгледани в решението на Съда по делото *Великови и други* (цитирано по-горе, § 220 и 224), където той приема, че в такива случаи справедливият баланс, който се изисква съгласно чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията, не може да бъде постигнат без адекватно обезщетение.

9. Жалбоподателката не е получила никакво обезщетение. Съдът отбелязва обаче, че тя не е отстранена от имота до август 2006 г. и че е настанена в общинско жилище само няколко месеца по-късно, през ноември 2006 г.

10. Що се отнася до наличното обезщетение, Съдът отбелязва, че в съответствие с приложимото вътрешно право и практика (вж. параграф 16 по-горе) след януари 2000 г. тя има право на обезщетение под формата на компенсаторни записи. Жалбоподателката не е подала своевременно искане за компенсаторни записи, в резултат на което е пропуснала възможността да получи поне между 15 и 25 процента от стойността на апартамента, тъй като това е ставката, при която са се търгували компенсаторните записи до края на 2004 г. (вж. *Великови и други*, цитирано по-горе, §§ 226 – 228). Фактът, че цените на записите се покачват в края на 2004 г., или че приложимото законодателство е изменено през 2006 г. и предвижда плащане на компенсаторните

записи по номинална стойност, не може да доведе до заключението, че властите са щели да осигурят адекватно обезщетение за жалбоподателката. В действителност жалбоподателка не е могла да предвиди цените на записите или законодателните изменения, а Съдът не може да спекулира дали тя е щяла да чака четири или повече години преди да продаде записите си. Освен това компенсационното законодателство се променя често и не е предвидимо (пак там, § 191 и 226).

30. При тези обстоятелства, Съдът намира, че на жалбоподателката не е гарантирана ясна и предвидима възможност да получи обезщетение. Отказът ѝ да се възползва от схемата на компенсаторни записи следва да бъде взет предвид при разглеждането на чл. 41, но не може решително да повлияе на резултата от оплакването ѝ по чл. 1 от Протокол № 1.

31. С оглед на горните съображения е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.

II. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

32. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевшата страна.”

А. Вреди

33. Жалбоподателката претендира 120 000 евро (EUR) по отношение на настоящата пазарна стойност на апартамента. Тя обаче не представя експертна оценка или някакъв друг документ, въз основа на който е определена този сума.

34. Правителството не представя коментар.

35. При определяне на сумата, която да присъди, Съдът отбелязва, че той е посочил по-горе, че неизползването от страна на жалбоподателката на схемата за компенсаторни записи трябва да бъде взето предвид при разглеждането на чл. 41 от Конвенцията. Той отбелязва също, че ако жалбоподателката се беше възползвала от тази схема, тя би получила между 15 и 25 процента от стойността на апартамента. Поради това Съдът счита, че трябва да приложи подходящо намаление на присъденото справедливо обезщетение за сметка на пропуската от страна на жалбоподателката да се възползва от тази възможност за частична компенсация. Той приема, че намалението трябва да бъде скромно предвид факта, че съответното национално законодателство в областта на обезщетенията е предмет на

чести изменения в противоположни посоки, непредсказуемо е и генерира правна несигурност (вж. параграф 29 по-горе и *Тодорова и други*, цитирано по-горе, § 46).

36. Вземайки предвид изложеното по-горе и всички обстоятелства по делото, както и информацията за цените на имотите във Варна, с която разполага, Съдът присъжда на жалбоподателката 48 000 евро обезщетение за имуществени вреди.

Б. Разноски

11. Жалбоподателката не подава иск за разноски. Съответно Съдът счита, че не е налице основание да ѝ присъди сума в това отношение.

В. Лихва за забава

12. Съдът счита за подходящо лихвата за забава да бъде изчислена на основата на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка, с добавени три процентни пункта.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Обявява* останалата част от жалбата за допустима;
2. *Постановява*, че е налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 към Конвенцията;
3. *Постановява*
 - (а) ответната държава да заплати на жалбоподателката EUR 48 000 (четиридесет и осем хиляди евро) за имуществени вреди в срок от три месеца от датата, на която съдебното решение влезе в сила в съответствие с чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, обърнати в лева по курса към датата на плащането, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими върху тази сума;
 - (б) след изтичане на горецитирания тримесечен срок до извършване на плащането ще бъде дължима обикновена лихва върху горната сума в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка за периода на забава, с добавени три процентни пункта;
4. *Отхвърля* останалата част от иска на жалбоподателката за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 12 февруари 2009 г. в съответствие с чл. 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Секретар на Отделението

Пеер Лоренцен
Председател